

משנה - ידים - רע"ב

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

א

פרק

א

משנה

-

א

פרק

מי רביעית. מים שיש בהן שעור רביעית הלג, שהוא ביצה ומקצה:
נותנים לידים לאחד אף לשנים. לחד בעינו מתחלה רביעית. אף לשנים,

אם הִיָּה בּוֹ מִתְחַלָּה רְבִיעִית וְנִטַּל הָרֵאשׁוֹן וְאַחַר כֶּךָ הַשְּׁנִי, אָף עַל גַּב דְּלֹא הִיָּה רְבִיעִית גַּבֵּי הַשְּׁנִי, שְׁפִיר דְּמִי, הוֹאִיל וּמִשְׁגֵּרֵי טְהָרָה אֲתוּ. וְרַמְבַּ"ם פָּרַשׁ, דְּדוֹקָא מִיָּם שְׁנַיִם הוּא דְּלֹא בְּעִינָן רְבִיעִית לְכָל חֵד וְחֵד, הוֹאִיל וּכְבָר נִטְהָרוּ יָדָיו מִשְׁטִיפָה רֵאשׁוֹנָה, אָבֵל בְּמִיָּם רֵאשׁוֹנִים, אִין פְּחוֹת מְרַבִּיעִית לְכָל אֶחָד. וְרַבּוֹתֵי לֹא פָּרְשׁוּ כֵּן: **מִחְצִית לֵג לְשֵׁלֶשָׁה אוֹ לְאַרְבָּעָה**. לְפִיּוֹם שְׁעוֹרָא דְּרְבִיעִית לְשְׁנַיִם, הִיָּה דִּי בְּרַבִּיעִית וּמְחַצָּה לְשֵׁלֶשָׁה, אֶלֶּא כִּיּוֹן דְּנִפְיֵשִׁי גְּבֵרֵי חִישִׁינָן שְׁמָא לֹא יִדְקָדְקוּ יָפָה לְטַל עַד הַפֶּרֶק, שְׁכַּל אֶחָד מִצְמִצִּים בְּמִיָּם מִפְּנֵי חֲבֵרוֹ. וּמִיָּהוּ אִי אֵיכָא רְבִיעִית וּמְחַצָּה, וְנִטַּל הָרֵאשׁוֹן מִהֶם חֲצִי רְבִיעִית, הָא וְדֹאֵי דִּיוֹעִיל רְבִיעִית הַנֶּשְׁאָר לְשְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים, דְּאֶפְלוּ בְּתַחֲלָה סְגִי לְשְׁנַיִם בְּרַבִּיעִית, כָּל שְׁכֹן הַשְּׁתָּא דְּאֲתוּ מִשְׁגֵּרֵי טְהָרָה. וְכִי לֹא מִהֵנִי הֵכָא, הֵנִי מִלֵּי הֵיכָא דְּלֹא נֶשְׁאָר לְשְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים רְבִיעִית **[ג]**: **וּבְלִבְדָּ שְׁלֹא יַפְחַת לְאַחֲרוֹן שְׁבָהֵן מְרַבִּיעִית**. שְׁיִהִיָּה בְּכָלִי בְּשַׁעָה שְׁהָאֲחֵרוֹן נוֹטַל אֶת יָדָיו, רְבִיעִית. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: **מוֹסִיפִין עַל הַשְּׁנַיִים וְאִין מוֹסִיפִין עַל הָרֵאשׁוֹנִים**. דִּין נְטִילַת יָדַיִם שְׁצָרִיף לְטַל יָדָיו עַד הַפֶּרֶק, וְלֹאֲחַר שְׁנִטַּל יָדָיו בְּשְׁטִיפָה אַחַת אָף עַל גַּב דְּיָדָיו טְהוֹרוֹת, אִם קָנַח אוֹתָם בְּמַפָּה, מִכָּל מְקוֹם אִם חוּזָר וְנוֹגַע בְּמִיָּם שְׁעַל הַמַּפָּה, יָדָיו טְמֵאוֹת **[ו]**, וְאִם נִגַּע בָּהֶן כְּכָר שֶׁל תְּרוּמָה, נְטֵמָא, וּלְכַךְ אוֹרְחִיָּה דְּעֵבִיד שְׁטִיפָה אַחֲרַת בְּמִיָּם שְׁנַיִים לְטְהַר הַמִּיָּם הָרֵאשׁוֹנִים שְׁעַל גַּבֵּי יָדָיו. וְהַשְּׁתָּא קֹאֲמַר דְּאִם נָתַן הַמִּיָּם שְׁנַיִים וְלֹא הִגִּיעוּ לְפֶרֶק, יָכוֹל לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם וְלִשְׁפֹּךְ מִיָּם בְּמְקוֹם שְׁלֹא שְׁפָךְ שָׁם תַּחֲלָה, וְיִטְהָרוּ הַמִּיָּם הָרֵאשׁוֹנִים שְׁעַל גַּבֵּי יָדָיו. אָבֵל עַל הָרֵאשׁוֹנִים אִם לֹא הִגִּיעוּ לְפֶרֶק, אִינוּ יָכוֹל לְהוֹסִיף **[ז]**, אֶלֶּא צָרִיף לְגַב יָדָיו וְלַחֲזֹר וְלִשְׁפֹּךְ בְּבֵית אַחַת מִיָּם שְׁיִגִיעוּ לְפֶרֶק:

פרק א - משנה ב

בְּכָלִי גִלְלִים. כָּלִים עֲשׂוּיִין מִגִּלְלֵי הַבֶּקֶר. דְּלֹא חֲשִׁיבֵי כָּלִים לְעִנְיָן טְמֵאָה: **לֹא בְּדַפְנוֹת הַכָּלִים וְלֹא בְּשׂוּלֵי הַמַּחֵץ**. מְשׁוּם דְּשִׁבְרֵי כָּלִים נִינְהוּ: **וְלֹא בְּמַגּוּפַת הַחֲבִית**. דְּלֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּתוֹכָהּ עֲבִידָא אֶלֶּא כְּסוּי לְחֲבִית: **בְּחַפְנָיו**. שְׁלֹא יִמְלֵא חַפְנָיו מִיָּם וְיִשְׁפֹּךְ עַל יָדֵי חֲבֵרוֹ: **שְׂאִין מִמְלָאִים**. מְלוּי מִיָּם חִיִּים לְקַדֵּשׁ בָּהֶן מִי חֲטָאת שֶׁל אֶפֶר פָּרָה. דְּכָלִי בְּעִינָן, דְּכַתִּיב (בְּמִדְבָר יט) מִיָּם חִיִּים אֶל כָּלִי: **וְאִין מְקַדְּשִׁים**. נִתְיַנֵּת הָאֶפֶר עַל גַּבֵּי הַמִּיָּם: **וְאִין מַזִּין**. שְׁטוּבֵל הָאֵזוּב בְּכָלִי כְּדִי לְהַזוֹת: **צְמִיד פְּתִיל**. שְׁבֵרֵי כָּלִי חָרָס שְׁהַקִּיפֹן צְמִיד פְּתִיל וּמְנַחִין בְּאֶהֱל הַמֵּת, אִין מַצִּילִין עַל מַה שְׁבַתוֹכֹן: **שְׂאִין מַצִּילִין**. כְּמוֹ וְאִין מַצִּילִין. וְדִגְמַתּוֹ בְּפֶרֶק קִמָּא דְּבִיצָה, שְׂאֶפֶר כִּירָה מוֹכֵן הוּא. וּפְרָשׁוּ בְּגִמְרָא, הֵכִי קֹאֲמַר, וְאֶפֶר כִּירָה מוֹכֵן הוּא: **מִיָּד כָּלִי חָרָס**. אִם נָפַל שְׂרָץ בְּתוֹךְ כָּלִי חָרָס, נְטֵמָא כָּל מַה שְׁבַבְאוּירוֹ, חוּץ מִכָּלִים וְאָדָם **[ח]** שְׂאִין מִטְמֵאִין מֵאוּר כָּלִי חָרָס, דְּכַתִּיב (ויקרא יא) כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא מִכָּל הָאֶכֶל אֲשֶׁר יֹאכַל, אֶכְלִין וּמִשְׁקִין מִטְמֵאִין מֵאוּר כָּלִי חָרָס,

וְאִין אָדָם וְכָלִים מִטְמְאִין מְאוּיר כְּלֵי חָרָס. וְאִם שְׁבָרֵי כְּלִים נְתוּנִים בְּתַנּוּר
שֶׁל חָרָס וְשָׂרָץ בְּתַנּוּר, אִין הַשְּׁבָרִים מְצִילִין עַל הָאֲכָלִים שֶׁבְּתוֹכָן:

פרק א - משנה ג

שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְׁתֵּית הַבְּהֵמָה. כְּגוֹן מִחֲמַת סְרָחוֹן. אֲבָל שֶׁנִּפְסְלוּ מִחֲמַת טֵיט,
אֲפֹלוּ בְּקִרְקַע פְּסוּלִים: **בְּכָלִים פְּסוּלִים**. דְּלֹא תִקּוּן רַבָּנָן נְטִילָה אֵלָא
בְּרֵאוּיִין לְשִׁתֵּית בְּהֵמָה: **בְּקִרְקַע כְּשָׂרִים**. לְהִטְבִּיל הַיָּדַיִם {ט}. דְּהָא מְקוּהָ
נִינְהוּ וְכָל גּוּפוֹ טוֹבֵל בְּהוֹן, יָדָיו לֹא כָּל שֶׁכֶן: **קוֹמוֹס**. גּוּמִיא בְּלַעֲיָז:
וְקִנְקִנְתוּם. וּדְרִיאולִי. וּמְזִהִיר כְּעִין זְכוּכִית: **עֲשֵׂה בְּהוֹן מְלֹאכָה אוֹ שְׂשָׂרָה**
בְּהוֹן פְּתוֹ פְּסוּלִין. מִשּׁוּם דְּבִטְלָן וְנִשְׁתַּנּוּ מִתּוֹרַת מַיִם: **אֲפֹלוּ נִתְפָּוּן לְשָׂרוֹת**
בְּזָה. בְּתַמִּיחָה, וְכִי אֲפֹלוּ נִתְפָּוּן לְשָׂרוֹת פְּתוֹ בְּמְקוֹם אֶחָד וְנִפְּל בְּמְקוֹם אַחֵר
יְהִיו פְּסוּלִים {יא}, וְהֵלֵא לֹא נִתְפָּוּן וְלֹא בְּטָלָם, אֵלָא וְדָאֵי כְּשָׂרִים הֵם. וְאִין
הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הַתַּמְנִי:

פרק א - משנה ד

או שְׂמִחָה בְּהוֹן אֶת הַמְדוּת. לְחִלּוּחִית שֶׁנִּדְבְּקָה בְּהוֹן, וְאִינְהָ יוֹצֵאָה אֵלָא
בְּדַחֲק. לְהַכִּי תַנִּי לְשׁוֹן מַחוּי, כְּמוֹ מַחוּי קְרַבִּיו דְּתַנּוּ בְּפִסְחִים פְּרָק אֵלוּ
דְּבָרִים [דף סח]: **פּוּסֵל בְּחֻדְשִׁים**. דְּדָאָף עַל פִּי שְׁהֵם נְקִיִּים, אִין רְגִילוֹת
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם עַד שֶׁיִּדְיָחוּם תְּחִלָּה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי:

פרק א - משנה ה

גְּלַסְקִין. כְּפָרוֹת לָחֶם נְקִי וְטָהוֹר: **וְאִם הַדִּיחַ בְּהוֹן יָדָיו**. וְטַח אֶת הַגְּלַסְקִין
בְּיָדוֹ: **כְּשָׂרִים**. הַמַּיִם שֶׁבְּכָלִי לְנִטְיָלָה. שֶׁלֹּא נַעֲשִׂית מְלֹאכָה בַּמַּיִם שֶׁבְּכָלִי,
אֵלָא בַּמַּיִם שֶׁלְקַח בְּחֻפְנָיו: **מִנִּיחַ חֲבִית בֵּין בְּרַפְיוֹ**. וּבְרַפְיוֹ מְסִיעִין לְשִׁפְדָּה,
וְהִינּוּ כַח גַּבְרָא, וּמִשּׁוּם הַכִּי לֹא פְּלִיג רַבִּי יוֹסִי בְּהָא: **וּמִטָּה חֲבִית עַל צְדָה**.
וְאֲפֹלוּ הִלְדָּה וְיָשֵׁב לוֹ אַחֵר כְּדָה וְהַחֲבִית שׁוֹפְכַת מַיִם כָּל הַיּוֹם כְּלוּ, מִחֲמַת

הַטָּיְתוֹ הוּא, וְחָשִׁיב כַּח גְּבָרָא : וְהַקּוּף. חָיָה שְׁשֻׁמָּה מוֹנִיָּא בְּלַעֲיָז. וַיֵּשׁ לָהּ יָדַיִם כַּיָּדַי אָדָם : נוֹטֵל לְיָדַיִם. דְּכַח נוֹתֵן בְּעֵינָן, כַּח אָדָם לֹא בְּעֵינָן : רַבִּי יוֹסִי פוֹסֵל בְּשָׁנֵי אֵלוֹ. בְּקוּף, וּבְמִטָּה חֲבִית עַל צְדָה. בְּקוּף, מְשׁוּם דְּבַעֲיָנָן כַּח אָדָם וְלִיכָא. וּמִטָּה חֲבִית עַל צְדָה, לָאוּ כַּח גְּבָרָא חָשִׁיב לִיָּהּ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי :

פרק ב

פרק ב - משנה א

נֹטֵל יָדוֹ אַחַת מִשְׁטִיפָה אַחַת. קָא קָרִי שְׁטִיפָה אַחַת כָּל זְמַן שְׁלֹא נֹטֵל כִּי אִם פַּעַם אַחַת עַד הַפָּרֶק. וּבִידוֹ אַחַת הוּא דְּסָגִי בְּפַעַם אַחַת (ב), אַף עַל גַּב דְּאִין בְּכָלִי רַבִּיעִית אֵלָא דְּאָתוּ מִשְׁיָרֵי טְהָרָה. אֲבָל לְשִׁתֵּי יָדָיו, אַף עַל גַּב דְּאָתוּ מִשְׁיָרֵי טְהָרָה, לֹא מִהֲנִי עַד שְׁיִטֵּל שְׁתֵּי פְּעָמִים. רַאשׁוֹנִים עַד הַפָּרֶק, וּשְׁנָיִים עַד הַפָּרֶק. וְרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ, מִשְׁטִיפָה אַחַת, מִשְׁפִּיכָה אַחַת. וּכְשֶׁנוֹטֵל שְׁתֵּי יָדָיו בְּשִׁפְיָה אַחַת, הַמִּים מִטְּמָאִים בִּידוֹ אַחַת, וְנִמְצָא רוּחַץ הַשְּׁנִיָּה בְּמִים שְׁנִטְמָא, וְלֹא טְהָרוּ יָדָיו עַד שְׁיִטֵּל מִים שְׁנָיִים מְרַבִּיעִית (ג). אֲבָל כְּשֶׁנוֹטֵל יָדוֹ אַחַת בְּלֶבֶד, בְּשִׁפְיָה אַחַת, נִטְהָרָה יָדוֹ. וּכְשֶׁנוֹטֵל מִים שְׁנָיִים לְטְהַר הַמִּים שְׁעַל יָדוֹ, סָגִי בְּפָחוֹת מְרַבִּיעִית. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר : נִפְל כֶּכֶר שֶׁל תְּרוּמָה. הֵיכָא דְּנִטֵּל אֶת הָרַאשׁוֹנִים מְרַבִּיעִית (ד), וְנִפְל עֲלֵיהֶם כֶּכֶר שֶׁל תְּרוּמָה, אוֹ נִגַּע בְּכֶכֶר שֶׁל תְּרוּמָה עִם הַמִּים שֶׁבִּידוֹ קָדָם שְׁיִנְגָבִם, אוֹ קָדָם שְׁיִשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶן מִים שְׁנָיִים : טְהוֹר. דְּכִי הֵיכִי דְּמַהֲנֵנוּ לְטְהַר יָדָיו, מַהֲנֵנוּ נִמְי לְטְהַר עֲצָמוֹן : רַבִּי יוֹסִי מְטַמָּא. דְּסָבַר לְטְהַר יָדָיו מַהֲנֵנוּ, אֲבָל אֵינְהוּ גּוֹפִיָּהוּ טְמָאִים :

פרק ב - משנה ב

נֹטֵל אֶת הָרַאשׁוֹנִים לְמָקוֹם אֶחָד. שְׁנִטֵּל אֶת הָרַאשׁוֹנִים בְּפָחוֹת מְרַבִּיעִית (ה), כְּגוֹן דְּאָתוּ מִשְׁיָרֵי טְהָרָה (ו), וְצָרִיךְ לְטֵל אֶת הַשְּׁנָיִים. וְנֹטֵל אֶת

הראשונים בזוית זו, ושניים בזוית אחרת: **ונפל כפר של תרומה**. למקום שנפלו ראשונים: **טמא**. הכפר. והוא הדין אם נגע הכפר במים ראשונים שעל ידיו, שהכפר טמא: **על השניים טהור**. ושניים טהורים הן. אבל נטל ראשונים ושניים למקום אחד ונפל כפר של תרומה על המים, טמא, כדקתני סיפא שאין השניים מטהרים אלא מים שעל גבי היד, כלומר הראשונים שעל גבי ידיו, השניים מטהרים, אבל הראשונים שנפלו לארץ, אין השניים מטהרים: **ונמצא על ידיו קיסם או צרור**. אף על פי שהן רפויין ולא חיצוי, שהמים באים בהם: **ידיו טמאות**. אף על פי שנתן בהן את השניים. משום דמים שעל הצרור נטמאו מחמת ידיו, ואין המים השניים מטהרים אלא מים שעל גבי היד, ולא מים שעל גבי צרור וקיסם **[ח]**. פרוש אחר, ונמצא על ידיו קיסם או צרור, וכל דבר החוצץ **[ט]** בנטילת ידים, אף על פי שנתן על ידיו מים שניים, טמאות הידים, ולא טהרו מחמת המים שניים, שאין המים השניים מטהרים אלא המים שעל גבי היד, לא הידים עצמן **[י]**: **כל שהוא מברית המים טהור**. כגון יבחושים ויתושים הגדלים במים, אם נפלו על הידים בשעת נטילה, אינם חוצצים, הואיל והן מברית המים. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

פרק ב - משנה ג

חזרו ליד טהורה. דכיון דראשונים לא יצאו חוץ לפרק, לא נטמאו השניים ביציאתן חוץ לפרק. אבל כשיצאו ראשונים ושניים חוץ לפרק וחזרו ליד, טמאה, לפי שננטמאו השניים שחוץ לפרק, שאין השניים מטהרים הראשונים **[מהיוצאים]** חוץ לפרק, אלא עד הפרק בלבד הן מטהרין **[יא]**: **נטל את הראשונים**. לידו אחת, שנטל במים ראשונים כל יד ויד בפני עצמה, ואחר כך צרף שתי ידיו לשפף עליהם מים שניים, ידיו טמאות. דכשצרף ידיו, נטמאו ידיו בנגיעתן זו בזו, דמים שעל גב זו מטמאים מים שעל גבי חברתה **[יב]**, כמו שהיו מטמאים כפר של תרומה, ונטמאו הידים מחמת משקין טמאים. וכשנטל את השניים, לא טהרו את הראשונים, כיון שננטמאו מחמת מים של חברתה, אלא אדרבא גם השניים נטמאו בהן. ודוקא כשנטל את הראשונים זו לעצמה וזו לעצמה. אבל אם נטל את הראשונים לשתי ידיו כאחת, נחשבות שתי ידים כיד אחת ואין מטמאות זו בזו. כך מצאתי פרוש משנה זו בפרושי רבותי. ורמב"ם פרש, נטל את הראשונים לידו אחת, שנתן מים ראשונים על גבי יד אחת בלבד, ואחר כך צרף שתיהן לשפף עליהן מים שניים, ידיו טמאות. שהמים שניים מטמאין באותה היד שלא נטהרה, וחוזרים ומטמאים היד הטהורה: **ושפשה בחברתה**. שלא נטלה. נטמאו המים שעליה מחמת חברתה דלא נטלה, וחוזרים ומטמאין את היד שנטל: **בראשו או בפתל**. אם שפשה בראשו או בפתל כדי לנגבה: **טהורה**. ואם

לְאַחַר שֶׁשִׁפְּשֵׁף חֲזַר וְנָגַע בְּאוֹתוֹן הַמַּיִם שֶׁבָּאוּ מִיָּדוֹ לְרֹאשׁוֹ אוֹ לְכַתָּל, טְמֵאָה. שְׂאוֹתוֹן מַיִם טְמֵאִין הֵן וְחוֹזְרִים וּמְטַמְּאִים הַיָּד שֶׁנִּגְעָה בָּהֶן. אִף עַל גֵּב דְּכָל כֶּמֶה דְּלֹא שִׁפְּשֵׁף לֹא (מְטַמְּאִים) [מְטַהְרִין] בְּשִׁפְּשׁוֹף, כִּי שִׁפְּשֵׁף וְחֲזַר וְנָגַע, גָּרַע טְפִי: **נוֹטְלִים אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה זֶה בְּצַד זֶה**. וְאִין חוֹשְׁשִׁים מְשׁוּם אַרְבָּעָה דְּבָרִים, מְשׁוּם שֶׁמָּא נְטֵמְאוּ כְּשֶׁנִּפְלוּ מִיָּד זֶה לְיָד זֶה **[יג]**, וְשֶׁמָּא יֵשׁ לָהֶם דִּין מַיִם שֶׁנִּעְשָׂה בָּהֶם מְלֹאכָה, וּמְשׁוּם שֶׁמָּא לֹא נָטְלוּ מִן הַכֶּלִי, וּמְשׁוּם שֶׁמָּא לֹא נָטְלוּ מִן הָרְבִיעִית **[יד]**: **וּבְלִבְד שְׂיִרְפוּ**. יְדִיהֶם שְׁלֹא תִהְיֶה שָׁם חֲצִיצָה:

פרק ב - משנה ד

סִפֵּק נַעֲשֶׂה בְּהוֹן מְלֹאכָה. דְּמְלֹאכָה פּוֹסְלַת מַיִם לְנִטְיָלָה, כְּדַתְנִן בְּפִרְק קָמָא: **טְמֵאִים**. פְּסוּלִים לְנִטְיָלָה: **סִפְקוֹן טְהוֹר**. אֶפְלוּ יֵשׁ בְּמַיִם שֶׁנָּטַל כָּל הַנֶּזֶק סִפְקוֹת. וְהֵינּוּ סִפֵּק לְטָהַר דְּפְלִיגִי בְּסִיפָא רַבְּנָן וְרַבִּי יוֹסִי. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: **סִפֵּק יָדַיִם לְטֵמֵא וּלְטֵמֵא**. לְקַמֵּן בְּאִידָד בָּבֵא מְפָרֵשׁ לָהּ: **שְׁנֵי כִפְרִים טְמֵאִים**. דְּאֶכְלִים טְמֵאִים מְטַמְּאִים אֶת הַיָּדַיִם, כְּדַתְנִן לְקַמֵּן בְּפִרְק ג' [מְשַׁנֵּה ב'], כָּל הַפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מְטַמְּא אֶת הַיָּדַיִם לְהִיּוֹת שְׁנִיּוֹת: **שְׁנֵי כִפְרִים טְהוֹרִים**. בְּשַׁל תְּרוּמָה אֵינִי. שֶׁהַיָּדַיִם פּוֹסְלוֹת אֶת הַתְּרוּמָה: **הַיָּדַיִם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ וְהַכִּפְרִים כְּמוֹת שֶׁהָיוּ**. הַטְּמֵא בְּטֵמְאָתוֹ וְהַטְּהוֹר בְּטָהֳרָתוֹ:

פרק ג

פרק ג - משנה א

הַמְכַנֵּיס יָדָיו לְבֵית הַמִּנְגַּע יָדָיו תְּחִלּוֹת. פּוֹסֵל אֶחָד בְּחִלְיָן, דְּרֹאשׁוֹן עוֹשֶׂה שְׁנֵי בְּחִלְיָן. וּמְטַמְּא אֶחָד וּפּוֹסֵל אֶחָד בְּתְרוּמָה. וּמְטַמְּא שְׁנַיִם וּפּוֹסֵל אֶחָד בְּקֹדֶשׁ: **כָּל הַמְטַמְּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ**. כְּגוֹן זֹבֹב שֶׁל זָב וְרִקוֹ, וְכָל הַנִּי דַתְנִן בְּפִרְק בְּתֵרָא דְּזָבִים, שֶׁהַנּוֹגֵעַ בָּהֶן מְטַמְּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ: **וְכִי**

היאך אפשר להם להיות תחלה. שאין ראוי להיות תחלה [ב] אלא הנוגע באב הטמאה. ואם נגע בידיו באב הטמאה, נטמא כל גופו. הלכך אין בידיו למצא [לכם] ידים תחלה, חוץ מהמכניס ידיו לבית המנוגע, שאם הכניס ידיו לא נטמא כלו. והמטמא בגדים בשעת מגעו, שאף על פי שהוא חשוב אב הטמאה לטמא בגדים ולעשות ראשון ושני, אינו חשוב אב הטמאה לטמא אדם, אבל מטמא את הידים שנגעו בו להיות תחלות. ואין הלכה כרבי עקיבא: את שנטמא באב הטמאה. כלומר, אכלים וכלים שנטמאו באב הטמאה: מטמאין את הידים. ולא אכלים וכלים שנטמאו במשקין [ג]. דאין שני עושה שני. והלכה כחכמים: במה היתה הטמאה. של תנור, באב הטמאה או במשקה:

פרק ג - משנה ב

כל הפוסל את התרומה. דהינו שני לטמאה, שהוא פוסל שלישי בתרומה: היד מטמאה את חברתה. מי שהיתה ידו אחת טמאה ונגעה בידו האחרת טהורה, נטמאת, וחזרו שתיהן טמאות [ו]: והלא כתבי הקדש. שגזרו עליהן להיות שני לטמאה ופוסלים את התרומה, והן מטמאין את הידים הנוגעות בהן לעשותן שניות, אלמא שני עושה שני: ולא דברי סופרים מדברי סופרים. וטמאת ידים בכל הטמאות, מדברי סופרים היא, דשלמה תקן ערובין ונטילת [ח]. וכתבי הקדש שמטמאין את הידים נמי מדברי סופרים, משמנה עשר דבר [ט] שגזרו בו ביום. ואין דנים זו מזו לומר פשם שמצינו בכתבי הקדש ששני עושה שני הכי נמי בשאר טמאות יהיה שני עושה שני, דמאי דתקון תקון, מאי דלא תקון לא תקון. ואין הלכה כרבי יהושע:

פרק ג - משנה ג

רצועות של תפלין מטמאות את הידים. דכשגזרו על הידים הבאות מחמת ספר שפוסלות את התרומה, גזרו נמי על הידים שנגעו ברצועות של תפלין: רבי שמעון אומר כו'. ואין הלכה כרבי שמעון:

שְׁמִלְמַעְלָן וְשְׁמִלְמַטָּן. שְׁצָרִיךְ שְׁיִנִּיחַ פְּנוּי בְּלֹא כְּתִיבָה לְמַעְלָה מִן הַדָּף שֶׁלֹּשׁ אֲצַבְעוֹת וּלְמַטָּה טַפַּח: **שֶׁבִּתְחִלָּה וְשֶׁבִּסּוֹף**. בְּתַחֲלַת הַסֵּפֶר צָרִיךְ שְׁיִנִּיחַ פְּנוּי כְּדֵי לְגַלֵּל כָּל הַסֵּפֶר, כְּלוּמַר כְּשֶׁעוֹר הַקֶּף שֶׁל כָּל הַסֵּפֶר, שֶׁהַסֵּפֶר מְסוּפּוֹ לְתַחֲלָתוֹ הוּא נִגְלָל, דּוּמְיָא דְמְזוּזָה דְכוֹרְכִים אוֹתָהּ מֵאַחַד כְּלָפֵי שְׁמַע. וּבְסוּפוֹ, כְּדֵי לְגַל עֲמוּד. וְדוּקָא כְּשֶׁאֵין שֵׁם אֱלֹא תוֹרָה לְבַדָּה, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן. אָבֵל הַמְדַבֵּיק תוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים בְּיַחַד, צָרִיךְ כְּדֵי לְגַל כָּל הַסֵּפֶר בְּסוּפוֹ, וְכֵי לְגַל עֲמוּד בְּתַחֲלָתוֹ. שְׂאֵם הוּא גּוֹלְלוֹ לְתַחֲלָתוֹ, נִמְצְאָת תוֹרָה מִבְּחוּץ, וְגִנְאִי הוּא שֶׁתַּעֲשֶׂה תוֹרָה שׁוֹמֵר לְנְבִיאִים וּכְתוּבִים. וּבְהֵכִי מִיָּרִי הָא דְאִמְרִינוּ בְּפֶרֶק קַמָּא דְבָבָא בְּתָרָא, וְעוֹשֶׂה לוֹ כְּדֵי לְגַל עֲמוּד בְּתַחֲלָתוֹ וְכֵי הַקֶּף הַקֶּף כָּל הַסֵּפֶר בְּסוּפוֹ:

כְּפָרֶשֶׁת וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרֶן. לְפִי שְׂאוֹתָהּ פָּרֶשֶׁה הִיא חֲשׂוּבָה כְּסֵפֶר בְּפִנֵי עֲצָמוֹ. וְכֵן אִמְרוּ בְּמִדְרָשׁ (וְהוּא בְּגִמְרָא שֶׁבֶת דִּף קטז. תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב), חֲצִבָּה עֲמוּדִיהָ שֶׁבְּעָה (מְשַׁלֵּי ט) אֵלוֹ שֶׁבְּעָה סִפְרֵי תוֹרוֹת, שֶׁסֵּפֶר וַיְדַבֵּר נִחְלָק לְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים, וְאַרְבְּעָה סִפְרִים אַחֲרָיִם, הָרִי שֶׁבְּעָה: **מְגִלָּה שֶׁפְּתוּבָהּ**. כְּלוּמַר יְרִיעָה שֶׁל סֵפֶר תוֹרָה, כִּיּוֹן שֶׁנִּכְתַּב בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחֲמִשׁ אוֹתִיּוֹת, נִתְקַדְּשָׁה וּמִטְמָאָה אֶת הַיָּדִים: **קִהְלַת אֵינוֹ מְטַמָּא אֶת הַיָּדִים**. מִפְּנֵי שֶׁחֲכָמָתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הִיא, וְלֹא בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִאֲמָרָה: **כְּדַבְרֵי בֶן עֲזַאי כֵּן נִחְלָקוּ וְכֵן גִּמְרוּ**. וְכֵן הִלְכָה:

פרק ד - משנה א

בו ביום. אפרקין דלעיל קאי, אמלתיה דרבי שמעון בן עזאי, דמירי ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה. וכל מקום שנאמר במשנה בו ביום, על אותו יום נאמר: **נמנו.** עמדו למנון, לדעת מנון המטמאים ומנון המטהרים, ונמרו הדין על פי הרב: **ערבת הרגלים.** ערבה עשויה לרחיצת הרגלים: **שנסדקה.** סמוך לשוליה, ואינה מחזקת מים כדי רחיצת רגלו אחת: **טמאה מדרס.** דערבה קדם שנסדקה נמי היו רגילים לישב בה, והיתה משמשת ישיבה עם מלאכתה **[א]: שרבי עקיבא.** היה חולק ואומר ערבת הרגלים כשמה, כלומר כשמה בן היא, שאין שם מדרס עליה. ואין הלכה ערבי עקיבא:

פרק ד - משנה ב

כל הזבחים שנוזחו שלא לשמן פשרים. משנה זו בתחלת מסכת זבחים היא שנויה, ושם פרשנוה:

פרק ד - משנה ג

עמון ומואב מה הן בשביעית. אין זה עמון ומואב שטהרו בסיוחון שהיא נחלת ראובן וגד, דההיא ארץ ישראל היא, אפלו אם תמצא לומר שלא כבשונה עולי בבל, על כרחך שביעית נוהגת בה, דהא תנו במסכת שביעית פרק הפיגם, שלש ארצות לבעור, יהודה ועבר הירדן והגליל. ועבר הירדן היא ארץ סיוחון. אלא בשאר ארץ עמון ומואב שלא טהרו בסיוחון ולא כבשו מעולם אירי. תדע, מדמיתי עליה מבבל וממצרים: **לא שניתי מסדר השנים.** של עולם. אחר השנה של מעשר עני מביאין מעשר שני, והרי בששית מעשר עני, לפיכך ראוי בשביעית מעשר שני: **המעשר והתרומה.** ועל כרחך המעשר האמור כאן, מעשר שני הוא, דומיא דתרומה שהיא קדש, ולא מעשר עני שהוא חל גמור, ואין לדחות מעשר שני מפני עניים: **כמשיב על דברי טרפון.** לסייע לו: **אבל לא לענין דבריו.** כלומר ולא מטעמיה: **מצרים מעשה חדש.** שהזקנים שהיו אחר עזרא תקנו להפריש מעשר במצרים: **ובבל מעשה ישן.** תקנת נביאים שהיו קדם חרבן הבית, ונשפח הדבר, דשפא לא היה צריך עניים באותה שעה: **מעשה נביאים.**

ועל פי נבואה עשו הוראת שעה, ואין למדים ממנה: הלכה למשה מסיני. לאו דוקא. דאין זה מן התורה, אלא כאלו היא הלכה למשה מסיני. מיהו בתוספתא משמע דהלכה למשה מסיני ממש קאמר [ח]:

פרק ד - משנה ד

שנאמר ואסיר גבלות עמים. שהיה מגלה בני עיר זו ומושיבן בעיר אחרת, ומגלה בני עיר אחרת ומושיבן בעיר זו: **ושבתי את שבות עמי ישראל ועדין לא שבו.** וכשם שאלו לא שבו, כך אלו לא שבו: **והתירוהו לבא בקהל.** דכיון דמשבעים האמות אין אסור לבא בקהל אלא עמוני ומואבי עד עולם, ומצרי ואדומי דור ראשון ושני, השתא שאין אלו האמות ידועים, שכבר נתבלבלו ונתערבו בין שאר האמות, אמרינן כל דפריש מרבא פריש, וכל המתגיר מתר לבא בקהל מיד:

פרק ד - משנה ה

תרגום שכתבו עברית. תרגום שבדניאל ועזרא, וכגון כדנה תאמרון להום שבירמיה (פרק י), אם כתבו בלשון הקדש, וכן דברי הנביא הנאמרים בלשון הקדש שכתבו תרגום, אין מטמאים את הידים: **כתב עברי.** הכתב שבא מעבר הנהר [י]. והפותיים כותבים בו עד היום, וישראל היו משתמשין באותו כתב בדברי חל. ובמטבעות של כתב הנמצאים בידינו היום שהיו מזמן מלכי ישראל, מפתחות באותו כתב. אבל הכתב שאנו כותבים בו ספרים היום, כתב אשורי הוא נקרא, והוא הכתב שהיה בלוחות. ונקרא אשורי, שהוא המאשר שבפתיבות [יא], לשון באשורי כי אשורני בנות (בראשית

פרק ד - משנה ו

אומרים צדוקין. המכחישין תורה שבעל פה נקראים צדוקים, על שם

צְדוֹק וּבִיתוֹס תִּלְמִידָיו שֶׁל אֲנָטִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכּוֹ שֶׁהִתְחִילוּ בְּקִלְקָלָה זֶה
תַּחֲלָה. לְפִי שֶׁשָּׁמְעוּ מֵאֲנָטִיגְנוֹס רַבֵּן אֵל תִּהְיוּ כְּעֹבְדֵי הַמִּשְׁמָשִׁין אֶת הָרֵב
עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס. אָמְרוּ, אֲפָשֶׁר פּוֹעֵל טוֹרַח וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ
וְלַעֲרֹב אֵינוֹ מְקַבֵּל שָׂכָר, וּפְרָשׁוּ מִדְּבַרֵי חֲכָמִים, וְנִתְחַבְּרוּ עִמָּהֶם כְּתוֹת
מִיִּשְׂרָאֵל, וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה נִשְׁאַרוּ מֵהֶם פְּלִיטִים בְּמִצְרַיִם בְּדַמְשֶׁק
וּבְקוֹסְטָאנְטִינִיָּא, וְהֵם לְשָׂכָרִים בְּעֵינֵינוּ וְלִצְנִינִים בְּצִדְנוֹ, וְאֵנוּ קוֹרִים לָהֶם
קָרָאִים, לְפִי שֶׁאֵין לָהֶם אֶלָּא הַמְּקָרָא בְּלִבָּד: **קוֹבְלִין אֲנוּ עֲלֵיכֶם.**
מִתְרַעְמִים אֲנוּ עַל מִדּוֹתֵיכֶם: **פְּרוּשִׁים.** לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הֵיוּ קוֹרִין פְּרוּשִׁים,
לְפִי שֶׁאוֹכְלִין חֲלִיהוֹן בְּטִהְרָה וּפְרוּשִׁים מִמֶּנּוּ עִם הָאָרֶץ, דִּתְנִן בְּגָדֵי עִם
הָאָרֶץ מִדְּרָס לְפְרוּשִׁים: **וְסַפְרֵי הַמִּירָם.** סַפְרֵי הַמִּינִים. וְנִקְרָאִים הַמִּירָם,
שֶׁהַמִּירוֹ דֵּת הָאֵמֶת בְּדַבְּרֵי שְׂקָר: **תְּרוֹדוֹת.** כְּפוֹת שֶׁאוֹכְלִים בָּהֶן. לְשׁוֹן מְלֵא
תְּרוֹד רָקֵב: **אִף סַפְרֵי הַקֹּדֶשׁ לְפִי חֲבֵתָן הִיא טְמֵאָתָן.** שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂם אָדָם
שְׁטִיחִין עַל גְּבִי בְּהֵמָה. וּלְפִי דְבַרְיָהֶם הִזָּה מְשִׁיב לָהֶם, וְלֹא לְפִי הָאֵמֶת **[ג]**.
דְּטַעְמָא דְּסַפְרֵי הַקֹּדֶשׁ מִטְמֵאִין אֶת הַיָּדִים, כְּדִי שֶׁלֹּא יָבֹאוּ הַסַּפְרִים לְיָדֵי
פְּסִידָא, שֶׁהַעֲכָבְרִים הַמְּצוּיִן אֶצְל הָאֲכָלִים הֵיוּ מִפְּסִידֵי אֶת הַסַּפְרִים,
כְּדַפְרֵשִׁינָן בְּסוּף זָבִים:

פרק ד - משנה ז

מְטַהְרִים אֶת הַנְּצוּק. דִּתְנִן בְּמַסְכַּת מַכְשִׁירִין, כָּל הַנְּצוּק, טְהוֹר. אִם מְעַרְה
מִכְּלֵי טְהוֹר לְכָלִי טְמֵא, מֵה שֶׁנִּשְׁאַר בְּכָלִי הָעֲלִיוֹן, טְהוֹר, דְּנְצוּק אֵינוֹ
חַבּוּר: **אֵמֶת הַמִּים הַבָּאָה מִן הַקְּבֻרוֹת.** מוֹדוּ בְּהַ צְדוּקִים דְּטְהוֹרָה, דְּכַתִּיב
(עִיקָרָא יא) מְקוּה מִים יִהְיֶה טְהוֹר: **שֶׁהֵרִי אֵין בָּהֶן דְּעַת.** שֶׁיִּכְוֹנוּ לְהַפְסִיד
מָמוֹן לְבַעֲלֵיהוֹן: **יֵלֵךְ וַיִּדְלִיק גְּדִישׁוֹ שֶׁל אַחֵר.** וְנִמְצָא מִפְּסִיד אֶת רַבּוֹ מֵאָה
מְנָה בְּכָל יוֹם:

פרק ד - משנה ח

צְדוּקֵי גְּלִילִי. צְדוּקֵי שֶׁהָיָה מֵאָרֶץ הַגְּלִיל: **הַמוֹשֵׁל עִם מֹשֶׁה בְּנֵט.** שֶׁהֵיוּ
מוֹנִים לְשָׁנוֹת הַמְּלָכִים וְכוֹתְבִים בְּכַף וְכַף לְמִלְךָ פְּלוֹנִי, וּבְסוּף הֵגֵט כּוֹתְבִין
כְּדַת מֹשֶׁה וַיִּשְׂרָאֵל, וְגִנְאֵי הַדְּבַר לְמֹשֶׁה: **אֶת הַמוֹשֵׁל מְלַמְעֵלָן וְאֶת הַשֵּׁם
מְלַמְטָן.** שֶׁמְקַדִּימִין שֵׁם פְּרַעָה לְשֵׁם הַשֵּׁם, דְּכַתִּיב וַיֹּאמֶר פְּרַעָה מִי ה' :
וְכִשְׁלָקָה מֵה הוּא אוֹמֵר ה' הַצְּדִיק. כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִים הַמַּסְכָּתָא בְּמִי ה'

אֲשֶׁר אָשָׁמַע בְּקִלּוֹ, מִשּׁוֹם אֶל תַּעֲמֹד בְּדַבָּר רַע {טו}, הַשְּׁלִים בְּהִי הַצְדִּיק: